

Інформація про автора

Мороз Наталія Олександрівна – аспірант під двійним керівництвом, кафедра туризму, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (пр. Науки, 9а, м. Харків, 61166, Україна) та наукова лабораторія UMR 5600 EVS, Університет Ліон 2 імені Люм'єр, м. Ліон, Франція (e-mail : moroz.nataliia.icv@gmail.com).

Информация об авторе

Мороз Наталья Александровна – аспирант под двойным руководством, кафедра туризма, Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця (пр. Науки, 9а, г. Харьков, 61166, Украина,) и научная лаборатория UMR 5600 EVS, Университет Лион 2 имени Люмьер, г. Лион, Франция (e-mail : moroz.nataliia.icv@gmail.com).

Information about the author

N. Moroz – Postgraduate Student under Dual Supervision, Department of Tourism, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Nauki pr., 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine) and Scientific Laboratory UMR 5600 EVS of Lumière University Lyon 2, Lyon, France (e-mail : moroz.nataliia.icv@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
18.12.2015 р.*

JEL Classification: E52, E58, G21, G28

УДК 336.71-021.387(477)

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ТА ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ткаченко О. О.

Анотація. Досліджено зв'язок грошово-кредитної політики та фінансової стійкості банківської системи країни; проведено дослідження поточного інституційного забезпечення фінансової стійкості банківської системи України засобами грошово-кредитного регулювання; узагальнено сучасні інструменти грошово-кредитної політики, які застосовуються Національним банком України для управління фінансовою стійкістю банківської системи України, та проаналізовано недавні заходи, спрямовані на підвищення її рівня у країні. На сьогодні пріоритетним завданням для забезпечення фінансової стійкості банківської системи України є підвищення рівня капіталізації дрібних банків, виведення неплатоспроможних банків із ринку, зменшення рівня проблемної кредитної заборгованості та повернення довіри клієнтів до банків із метою збалансування їх ліквідності.

Ключові слова: фінансова стійкість банківської системи, грошово-кредитна політика, системні фінансові ризики, пруденційний нагляд.

ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА И ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Ткаченко Е. А.

Аннотация. Исследована связь между денежно-кредитной политикой и финансовой устойчивостью банковской системы страны; проведено исследование текущего институционального обеспечения финансовой устойчивости банковской системы Украины средствами денежно-кредитного регулирования; обобщены современные инструменты денежно-кредитной политики, которые используются Национальным банком Украины для управления финансовой устойчивостью банковской системы Украины, и проанализированы недавние меры, направленные на повышение ее уровня в стране. Сегодня приоритетным заданием для обеспечения финансовой устойчивости банковской системы Украины является повышение уровня капитализации мелких банков, выведение неплатежеспособных банков с рынка, снижение уровня проблемной кредитной задолженности и возвращение доверия клиентов к банкам с целью сбалансирования их ликвидности.

© Ткаченко О. О., 2015

Ключевые слова: финансовая устойчивость банковской системы, денежно-кредитная политика, системные финансовые риски, пруденциальный надзор.

THE MONETARY AND CREDIT POLICY AND FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM IN UKRAINE

O. Tkachenko

Abstract. *The relationship between the monetary policy and financial stability of the banking system has been studied; the investigation of the current institutional support of financial stability of the banking system in Ukraine by means of monetary and credit regulation has been carried out; the modern tools of monetary and credit policy applied by the National Bank of Ukraine to control the financial stability of the banking system in Ukraine have been generalized and the recent measures aimed at increasing its level in the country have been analyzed. Today the priority task for ensuring the financial stability of the banking system in Ukraine is increasing the level of capitalization of small banks, removal of insolvent banks from the market, reducing the problem loan debt and return of clients' trust to banks in order to balance their liquidity.*

Keywords: *financial stability of banking system, monetary and credit policy, systemic financial risks, prudential supervision.*

Забезпечення фінансової стійкості банківської системи країни на сьогодні виступає одним із основних завдань державних органів, враховуючи деструктивний вплив недавньої світової фінансової кризи на діяльність банків та інших фінансових посередників. В Україні головна роль в цьому аспекті належить Національному банку України, у розпорядженні якого є широкий інструментарій регулювання діяльності банків. Серед них важливе місце займає грошово-кредитна політика, реалізація якої дозволить знизити ймовірність прояву і трансмісії системних кризових явищ та забезпечити високий рівень фінансової стійкості банківської системи України.

Питання впливу грошово-кредитної політики на фінансову стійкість банківської системи країни, особливості застосування інструментів грошово-кредитного регулювання та ролі центральних банків досліджувались у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених і практиків, серед яких: представники МВФ [2], Ф. Мішкін [4], В. Ачарія [1], Т. Маклем [3], Дж. Йеллен [6], К. Хабермайер, Т. Манчіні-Гріфолі, Дж. Делл'Арчіччія, В. Хаксар та ін. [2], Р. Михайлюк [7], І. Пасічник [8] та ін.

Незважаючи на присутність значної кількості наукових праць та досліджень із питань взаємозв'язку між грошово-кредитною політикою та фінансовою стійкістю банківської системи країни, невіршеними залишаються окремі питання, пов'язані з обґрунтуванням сучасних заходів та інструментів державних органів у сфері грошово-кредитного регулювання, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості банківської системи України.

Метою статті є дослідження зв'язку між грошово-кредитною політикою та фінансовою стійкістю банківської системи та проведення аналізу поточного стану та інструментарію управління фінансовою стійкістю банківської системи України.

Питання застосування грошово-кредитної політики для забезпечення фінансової стійкості банківської системи країни на сьогодні знаходиться в центрі обговорень науковців та практиків. Недавня світова фінансова криза нагадала, що цінова стабільність не виступає суттєвою умовою фінансової стійкості, кризові явища є витратними, а державна політика має бути спрямована на зниження ймовірності прояву криз, а не лише на подолання негативних наслідків їх реалізації для фінансової системи та економіки країни [2; 7].

У цьому аспекті виникає питання про роль грошово-кредитної політики у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. При цьому серед науковців виділяються два різновиди політики: циклічна або структурна. Циклічна політика проводиться відповідно до кон'юнктури ринку та спрямована на таргетування визначеного джерела ризиків для фінансової стійкості. Структурна політика залишається тривалий час незмінною та спрямована на підтримку стійкості фінансової системи широкому спектру шоків. Зазначені види грошово-кредитної політики ґрунтуються на встановленні вимог до капіталу та ліквідності, лімітів валютної позиції, боргових ризиків тощо. Як свідчать недавні дослідження науковців МВФ, жорстка політика із забезпечення структурної стабільності може суттєво підвищити стійкість банківської системи країни [2].

Зв'язок грошово-кредитної політики та фінансової стійкості банківської системи забезпечується у двох напрямках (рис. 1):

- зв'язок між процентними ставками та основними фінансовими змінними;
- зв'язок між фінансовими змінними та ймовірністю значних дисбалансів у макроекономічних умовах.

До основних фінансових змінних у цьому аспекті фахівці МВФ відносять три кількісні змінні (леверидж фінансових фірм, заборгованість домашніх господарств та рівень ризику, що приймають на себе банки) та два цінових параметри (стосовно активів та кредитних спредів). Ці змінні є найбільш вживаними у науковій

практиці та відповідній літературі щодо визначення залежностей фінансової стійкості банків та фінансових дисбалансів від грошово-кредитної політики, що реалізується державними органами у країні. В той же час інші змінні також можуть бути важливими, проте джерела інформації за ними є недоступними або неповними, або ж відсутні достатні обґрунтування їх важливості у відповідного роду дослідженнях та практичних розрахунках.

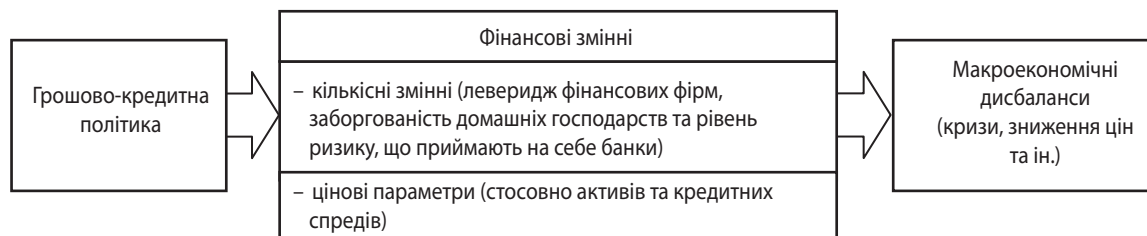

Рис. 1. Зв'язок між грошово-кредитною політикою та фінансовою стійкістю банківської системи [2; 5; 6]

В аспекті забезпечення фінансової стійкості банківської системи країни засобами грошово-кредитної політики важливу роль відіграє інституційна основа. Так, у більшості розвинутих країн режим грошово-кредитної політики орієнтований на забезпечення цінової стабільності як основної цілі, в той час як фінансова стійкість відходить на друге місце.

Наприклад, центральні банки Австралії, Нової Зеландії, Швеції та США мають за мету «підтримання» фінансової стійкості банківської системи; Канади, країн Євросони, Японії та Швейцарії – «брати участь» в управлінні фінансовою стійкістю банківської системи. Поряд із цим практика Великобританії на фоні інших країн є виключенням, оскільки фінансова стійкість визначається як явна законодавчо визначена основна ціль діяльності Банку Англії [2; 4]. У той же час більшість зазначених країн включили необхідність підтримання фінансової стійкості банківської системи у загальний перелік цілей їх діяльності, зокрема при реалізації грошово-кредитної політики. Слід також зазначити, що на сьогодні основними напрямками грошово-кредитного регулювання з боку центрального банку виступає макропруденційний нагляд, який покликаний забезпечити моніторинг усієї банківської системи, а не окремих банків, та забезпечити підтримання загального рівня її фінансової стійкості у країні [1; 3].

Як визначено у Законі України «Про Національний банк України» [9], відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. При цьому при її виконанні НБУ має виходити з пріоритету щодо досягнення та підтримки цінової стабільності, в той час як забезпечення фінансової стабільності банківської системи здійснюється ним таким чином, щоб не перешкоджати досягненню основної функції. Звідси бачимо, що до повноважень НБУ включено питання забезпечення фінансової стійкості банківської системи країни, проте це завдання не є першочерговим.

Зважаючи на негативні наслідки недавньої світової фінансової кризи, в Україні створено новий міжвідомчий орган – Раду з фінансової стабільності, що здійснено з метою забезпечення своєчасної ідентифікації та мінімізації ризиків, які створюють загрози для стабільності банківської і фінансової системи країни. Цей орган у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими документами і положеннями.

Як визначено у відповідному положенні [10], основними завданнями Ради з фінансової стабільності є такі:

- обмін інформацією та своєчасне виявлення поточних і потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз і системних ризиків для забезпечення фінансової стабільності та мінімізації їх негативного впливу на фінансову систему держави;
- узгодження упереджувальних заходів та заходів швидкого реагування (антикризовий менеджмент) за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, а також обставин, які загрожують стабільності банківської та / або фінансової системи держави.

Незважаючи на те, що рішення Ради з фінансової стабільності носять рекомендаційний, а не обов'язковий характер, її висновки можуть визначати тимчасові особливості регулювання та нагляду за банками або іншими особами, які можуть виступати об'єктом перевірки НБУ.

Слід зазначити, що НБУ використовує широкий перелік інструментів для реалізації грошово-кредитної політики у напрямку забезпечення фінансової стійкості банківської системи країни, до яких відносяться [9]:

- визначення та регулювання норм обов'язкових резервів;
- процентна політика;
- рефінансування банків;
- управління золотовалютними резервами;

- операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- регулювання імпорту та експорту капіталу;
- запровадження на строк до шести місяців вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті;
- зміна строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту;
- емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними.

НБУ встановлює банкам нормативи обов'язкового резервування для залучених коштів. При цьому обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені банком кошти. Виняток складають кредити, залучені від банків-резидентів, кошти, залучені від міжнародних фінансових організацій, а також кошти, залучені на умовах субординованого боргу.

Для всіх банків НБУ встановлює єдиний норматив обов'язкового резервування, лише для спеціалізованих банків можуть установлюватися окремі нормативи обов'язкового резервування. До того ж диференційовані нормативи можуть встановлюватися для різних видів зобов'язань залежно від: строку залучення коштів, виду зобов'язань відповідно до валют, суб'єктів.

НБУ також встановлює порядок визначення облікової ставки та інших процентних ставок за своїми операціями: за кредитами овернайт, рефінансування, за стабілізаційними кредитами, за депозитами овернайт, ставки залучення тимчасово вільних коштів банків.

Рефінансування банків відноситься до стандартних інструментів НБУ щодо регулювання ліквідності банківської системи та здійснюється шляхом надання банкам кредитів овернайт і кредитів рефінансування за допомогою проведення тендерів із підтримання ліквідності банків на строк до 14 та 90 днів відповідно.

Управління золотовалютними резервами передбачає здійснення валютних інтервенцій через купівлю-продаж валютних цінностей на валютних ринках, що має на меті вплив на курс національної валюти щодо іноземних валют, а також на загальний попит і пропозицію грошей.

Операції з цінними паперами по суті є операціями відкритого ринку, що проводяться НБУ та передбачають купівлю-продаж казначейських зобов'язань, а також інших цінних паперів (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права) та боргових зобов'язань, визначених Правлінням НБУ. Внаслідок купівлі цінних паперів збільшується вкладення коштів в економіку, а продажу – грошові потоки зменшуються.

Регулювання імпорту та експорту капіталу здійснюється за рахунок застосування системи валютного регулювання і валютного контролю, до якого задіяні й інші державні органи, окрім Національного банку.

Обов'язковий продаж частини надходжень в іноземній валюті та зміна строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів здійснюється з метою врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України.

Емісія власних боргових зобов'язань передбачає емісію НБУ, перш за все, облігацій та здійснення відповідних операцій із ними.

Отже, бачимо, що в розпорядженні державних органів України знаходиться потужний інструментарій грошово-кредитного регулювання, застосування якого дозволяє оперативно проводити діяльність щодо управління фінансовою стійкістю банківської системи та забезпечувати зростання її рівня. Застосування конкретних інструментів залежить від цілей та завдань органів державного регулювання у відповідний період часу та залежно від поточних економічних умов.

Зазначимо, що останнім часом в Україні здійснюється чимало заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості банків. До того ж активну участь у цьому процесі беруть не тільки національні органи регулювання, а й міжнародні фінансові організації.

Так, наприкінці 2014 р. Верховна Рада України прийняла закон № 78-VIII «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків». Цей нормативно-правовий документ спрямований на захист економічної безпеки держави, посилення фінансової спроможності банківської системи України та підвищення рівня довіри до неї, і поширюється на банки, які потребують додаткової капіталізації. Зокрема, передбачається спрощення процедури докапіталізації банків та участі держави в капіталізації. Водночас у законодавстві затверджуються нові повноваження Міністерства фінансів та уточнюються повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які надають можливість виконувати функції відповідно до завдань, що визначені у цьому Законі [11].

У вересні 2015 р. Рада виконавчих директорів Світового банку затвердила рішення про надання Україні кредиту МБРР обсягом 500 млн дол. США. Ціль кредитування – фінансування Другої програмної позики на політику розвитку фінансового сектора в Україні. Цей кредит має бути спрямований на реформування банківського сектора, зважаючи на негативні наслідки фінансової кризи в Україні.

З-поміж напрямків використання зазначеної суми одним із пріоритетних напрямків виступає підвищення фінансової стійкості банківської системи України за рахунок зміцнення спроможності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб належним чином виконувати функції щодо виведення неплатоспроможних учасників

із ринку банківських послуг та здійснення виплат за гарантованими депозитами, що були розміщені у проблемних банках.

До того ж окремий напрямок складає фінансування заходів, спрямованих на реалізацію планів рекапіталізації і реструктуризації банків, які мають розмір капіталу, що не відповідає встановленим вимогам регулятора. Поряд з цим планується реалізація заходів стосовно підвищення прозорості банківської системи країни, зокрема щодо структури власності та корпоративної структури банків, а також обмеження кредитування пов'язаних осіб у банках [12].

Як бачимо, у складних поточних економічних умовах міжнародні фінансові організації надають значну підтримку Україні для проведення реформування економіки. Позитивним можна вважати зацікавленість світової спільноти у реформуванні банківської системи України, зокрема проведення етапу змін, спрямованих на її стабілізацію. У той же час фінансово стійка банківська система дозволить відновити кредитування реального сектора економіки, що на сьогодні є досить актуальним.

Таким чином, можемо підсумувати, що в поточних умовах розвитку банківської системи України забезпечення її фінансової стійкості неможливе без реалізації центральним банком заходів грошово-кредитної політики.

Вибір типу грошово-кредитної політики та застосування відповідного інструментарію має ґрунтуватися на дослідженні поточного стану фінансової стійкості банківської системи та відповідати пріоритетним цілям соціально-економічного розвитку держави. В Україні на цей час у розпорядженні державних органів знаходиться потужний інструментарій грошово-кредитного регулювання, який дозволить ефективно управляти фінансовою стійкістю банківської системи та досягти високого її рівня.

На сьогодні пріоритетним завданням для забезпечення фінансової стійкості банківської системи України є підвищення рівня капіталізації дрібних банків, виведення неплатоспроможних банків із ринку, зменшення рівня проблемної кредитної заборгованості та повернення довіри клієнтів до банків з метою збалансування їх ліквідності. Зважаючи на це, у подальших дослідженнях необхідно визначити особливості та тривалість реалізації зазначених завдань, а також обґрунтувати використання тих інструментів грошово-кредитного регулювання, які в поточній ситуації дозволять забезпечити високий рівень фінансової стійкості банківської системи України.

Література: 1. Acharya V. V. Systemic Risk and Macro-Prudential Regulation / V. V. Acharya // New York University Stern School of Business, Center for Economic Policy Research (CEPR) & National Bureau of Economic Research (NBER). – 2011. – 59 p. 2. Habermeier K. Monetary Policy and Financial Stability / K. Habermeier, T. Mancini-Griffoli, G. Dell'Ariccia, V. Haksar et al. // International Monetary Fund Staff Report. – 2015. – 67 p. 3. Macklem T. Mitigating systemic risk and the role of central banks / T. Macklem // Conference de Montréal, Bank of Canada. – 2011. – 4 p. 4. Mishkin F. S. What Should Central Banks Do? / F. S. Mishkin // Review of Federal Reserve Bank of St. Louis. – 2000. – 14 p. 5. Smets F. Financial Stability and Monetary Policy: How Closely Interlinked? / F. Smets // International Journal of Central Banking. – 2014. – No. 10 (2). – P. 263–300. 6. Yellen J. L. Monetary Policy and Financial Stability / J. L. Yellen // Speech given at the 2014 Michel Camdessus Central Banking Lecture, International Monetary Fund, Washington, D.C., July 2, 2014. – 17 p. 7. Михайлюк Р. Монетарна політика центрального банку та її вплив на фінансову стійкість банківської системи країни / Р. Михайлюк // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 3. – С. 68–75. 8. Пасічник І. В. Роль інструментів грошово-кредитної політики в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи України / І. В. Пасічник, Ю. П. Галушко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 1 (10). – С. 143–146. 9. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. 10. Про Ряду з фінансової стабільності : Указ Президента України, Положення від 24.03.2015 р. № 170/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/170/2015>. 11. Рада вирішила покращити фінансову стійкість українських банків / Економіка, фінанси // Інформаційне агентство УНІАН. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/1026271-rada-virishila-pokraschiti-finansovustiykist-ukrajinskih-bankiv.html>. 12. Світовий банк надає нову позику в розмірі 500 млн дол. США на зміцнення фінансового сектору України // The World Bank Group. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2015/09/15/world-bank-provides-new-us500-million-loan-to-strengthen-ukraines-financial-sector>.

References: 1. Acharya, V. V. Systemic Risk and Macro-Prudential Regulation / V. V. Acharya // New York University Stern School of Business, Center for Economic Policy Research (CEPR) & National Bureau of Economic Research (NBER). – 2011. – 59 p. 2. Habermeier, K. Monetary Policy and Financial Stability / K. Habermeier, T. Mancini-Griffoli, G. Dell'Ariccia, V. Haksar et al. // International Monetary Fund Staff Report. – 2015. – 67 p. 3. Macklem, T. Mitigating systemic risk and the role of central banks / T. Macklem // Conference de Montréal, Bank of Canada. – 2011. – 4 p. 4. Mishkin, F. S. What Should Central Banks Do? / F. S. Mishkin // Review of Federal Reserve Bank of St. Louis. – 2000. – 14 p. 5. Smets, F. Financial Stability and Monetary Policy: How Closely Interlinked? / F. Smets // International Journal of Central Banking. – 2014. – No. 10 (2). – P. 263–300. 6. Yellen, J. L. Monetary Policy and Financial Stability / J. L. Yellen // Speech given at the 2014 Michel Camdessus Central Banking Lecture, International Monetary Fund, Washington, D.C., July 2, 2014. – 17 p. 7. Mykhailiuk R. *Monetarna polityka tsentralnoho banku ta yii vplyv na finansovu*

stiiikist bankivskoi systemy [Monetary Policy of Central Bank and its Influence on Financial Stability of Banking System of the Country] / R. Mykhailiuk // *Visnyk TDEU*. – 2006. – No. 3. – P. 68–75. **8.** Pasichnyk I. V. *Rol instrumentiv hroshovo-kredytnoi polityky v zabezpechenni finansovoi stiiikosti bankivskoi systemy Ukrainy* [Role of Instruments of Monetary Policy in Supporting Financial Stability of Banking System of Ukraine] / I. V. Pasichnyk, Yu. P. Halushko // *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy NBU*. – 2011. – No. 1 (10). – P. 143–146. **9.** Pro Natsionalnyi bank Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 No. 679-XIV [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. **10.** Pro Radu z finansovoi stabilnosti : Ukaz Prezidenta Ukrainy, Polozhennia vid 24.03.2015 No. 170/2015 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/170/2015>. **11.** Rada vyrishyla pokrashchyty finansovu stiiikist ukrainskykh bankiv / *Ekonomika, finansy* // UNIAN. – 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <http://economics.unian.ua/finance/1026271-rada-virishila-pokraschiti-finansovu-stiiikist-ukrajinskih-bankiv.html>. **12.** Svitovyi bank nadaie novu pozyku v rozmiri 500 mln dol. USA // The World Bank Group. – 2015 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2015/09/15/world-bank-provides-new-us500-million-loan-to-strengthen-ukraines-financial-sector>.

Інформація про автора

Ткаченко Олена Олександрівна – старший викладач кафедри банківської справи Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» (вул. В. Чорновола, 164, м. Черкаси, 18028, Україна, e-mail: ckfm@ukr.net).

Информация об авторе

Ткаченко Елена Александровна – старший преподаватель кафедры банковского дела Черкасского учебно-научного института ГВУЗ «Университет банковского дела» (ул. В. Черновола, 164, г. Черкассы, 18028, Украина, e-mail: ckfm@ukr.net).

Information about the author

O. Tkachenko – Assistant Professor of Banking Department of Cherkasy Institute of State Higher Educational Institution “Banking University” (V. Chornovola vul., 164, Cherkasy, 18028, Ukraine, e-mail: ckfm@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.
11.12.2015 р.*